OSOBY

DON JUAN, *syn dona Luise*
SGANAREL, *sluha dona Juana*
ELVÍRA, *žena dona Juana*
GUSMAN, *Elvířin štolba*
DON CARLOS, DON ALONZO } *Elvířini bratři*
DON LUIS, *otec dona Juana*
FRANCISCO, *žebrák*
KARLIČKA, KAČENKA } *selské dívky*
PETŘÍK, *sedlák, Karličin nápadník*
KOMTUROVA SOCHA
FIALKA, KULIČKA } *sloužící dona Juana*
PAN NEDĚLE, *obchodník*
HALUZ, *rváč*
Družina dona Juana a družina dona Alonza a dona Carla, zjevení

Děje se na Sicilii

PRVNÍ DĚJSTVÍ

Palác

VÝSTUP 1

Sganarel, Gusman

SGANAREL *(s tabatěrkou v ruce)*

Ať si říkají Aristoteles a všichni filosofové dohromady co chtějí, není nad tabák. Tabák je vášeň počestných lidí, a kdo se obejde bez něho, nezasluhuje, aby žil. Tabák nejenom blaží a bystří lidský mozek, nýbrž i cvičí duši ve ctnosti, a my se skrze něj učíme být slušnými lidmi. Nepozoruješ, jak je člověk po šňupečku hned ke každému zdvořilý a s jakou radostí ho všude na všechny strany nabízí? Dokonce ani nečeká, až ho o něj někdo požádá, a předchází přání lidí. Ono je prostě jisté, že všem těm, kdo šňupou, vnuká tabák ušlechtilé a ctnostné city. Ale nechme toho a vraťme se k našemu rozhovoru! Dona Elvíra, tvoje paní, milý Gusmane, byla tedy naším odjezdem velmi překvapena a neprodleně se vydala za námi. Její srdce, kterého se můj pán tuze dotkl, se nemohlo bez něho obejít a šlo ho hledat. Dovolíš, abych ti mezi čtyřma očima řekl, co si myslím? Mám strach, že bude za svou lásku špatně odměněna, že její cesta do zdejšího města jí přinese pramálo užitku, a kdybyste se nebyli hýbali s místa, že byste dosáhli stejného výsledku.

GUSMAN

Proč myslíš? Řekni mi, prosím tě, Sganarele, co ti to jenom může nahánět tak zlověstný strach? Otevřel ti snad tvůj pán v té věci srdce a ráčil ti říci, že k nám pociťuje jistý chlad, a to že ho přimělo, aby odjel?

SGANAREL

To ne, ale mně se zdá, že jakž takž vím, jak se věci mají.

Třeba mi ještě nic nepověděl, skoro bych se vsadil, že je tomu tak. Ne že bych se nemohl mýlit, ale zkušenost mi přece jen mohla poskytnout v tom ohledu drobet toho světla.

GUSMAN

Co? Byl by ten jeho nečekaný odjezd známkou jeho nevěrnosti? Mohl by čistou lásku dony Elvíry tak urazit?

SGANAREL

To ne. Je to prostě tím, že je ještě mladý a nemá odvahu...

GUSMAN

Je možné, aby se muž jeho urozenosti dopustil tak hanebného činu?

SGANAREL

Pfff! Jeho urozenost! Totě věru krásný důvod! Pro ni on by si tak bránil, aby něco neudělal!

GUSMAN

Ale vždyť ho přece vážou posvátná pouta manželství.

SGANAREL

Ach, ubohý Gusmane, milý příteli, ty ještě nevíš, jaký je don Juan člověk!

GUSMAN

Jaký je to člověk, to opravdu nevím, když se na nás mohl dopustit téhle hanebné zrady. A vůbec nechápu, jak by po tak veliké lásce a tak očividné netrpělivosti, po tolikerých naléhavých důkazech oddanosti, slibech, vzdeších a slzách, po tolikerých vášnivých dopisech, žhavých vyznáních a opětovaných přísahách, zkrátka a dobře, po veškerém tom zápalu a nadšení, co dával tak dalece najevo, že se nakonec odvážil, aby se dony Elvíry zmocnil, vniknout ve své vášni do posvátné klausury kláštera, nechápu, říkám, jak by po tom všem mohl mít to srdce, aby nedržel slovo.

SGANAREL

Já sám to chápu docela dobře. Kdybys ho, panáčka, znal, jistě bys to u něho shledával celkem nasnadě. Ne-

říkám, že by se ve svých citech k doně Elvíře nějak změnil, o tom nemám ještě jistotu. Víš, že jsem na jeho rozkaz jel napřed, a on se mnou od svého příjezdu ještě nemluvil. Ale já ti z opatrnosti *inter nos* radím, aby ses na dona Juana, mého pána, díval jako na největšího ohavníka, jakého kdy nosila země, jako na pominutce, psa, ďábla, Turka a kacíře, který nevěří ani v nebe, ani ve svaté, ani v Boha, ani v žádnou nadpřirozenou moc. Žije ten svůj život jako opravdové hovádko, epikurejec a pravý Sardanapal. Přede všemi výtkami, co mu je možno činit, si zacpává uši a všechno to, v co věříme my, pokládá za dokonalé hlouposti. Říkáš, že se s tvou paní oženil. Nuže, věz, že by kvůli své vášni udělal ještě víc, že by se oženil nejen s ní, ale i s tebou, s jejím psem nebo s jejím kocourem. Nemá manželství za žádný závazek a bere je na tuze lehkou váhu. Aby získal krásné ženy, neužívá jiných léček, a tak se žení všemi desíti. Paní nebo panna, měštka nebo venkovanka, všechno je mu jedno, a kdybych ti měl vyjmenovat všechny ty, se kterými se na různých místech oženil, jistě by to byla kapitola až do večera. Jsi z mého vypravování celý zkoprnělý a bledneš, a to je jenom jeho náčrtek. Kdybych měl podobiznu toho výtečníka vykreslit dokonale, to by bylo, holenku, potřebí jiných tahů štětce! Ale ono stačí i to, aby bylo jisté, že ho rozhněvaný Pánbůh jednoho krásného dne zničí, že by mi bylo lépe ve službách ďáblových než ve službách jeho, a poněvadž mi ukazuje tolik strašných věcí, že bych si přál, aby byl radši už ten tam. Ale velký pán a k tomu zlý člověk, to je hrozná věc. Musím mu být chtěj nechtěj věrný. Chovám k němu v srdci místo horlivosti jenom strach, a to drží moje city na uzdě a moc často mě nutí souhlasit s tím, co se mi z té duše protiví. *(Spatří dona Juana)* I vida ho! Jde na procházku palácem. Jdi ode mne! Ale ještě něco! Já jsem se ti upřímně svěřil, ono mi to tak trochu vyklouzlo všechno z úst. Ale kdyby se snad stalo, že by

se mu něco doneslo k sluchu, slavnostně bych prohlásil, že lžeš.

(Gusman odejde)

VÝSTUP 2

Sganarel; don Juan

DON JUAN
Kdo byl ten muž, který tu s tebou rozmlouval? Vypadal, aspoň se mi tak zdálo, jako ten ťulpas Gusman dony Elvíry.

SGANAREL
Však on k němu taky neměl daleko.

DON JUAN
Cože? Byl to snad on?

SGANAREL
On sám.

DON JUAN
A od kdy tady je?

SGANAREL
Od včerejšího večera.

DON JUAN
A co ho sem přivedlo?

SGANAREL
Co ho může znepokojovat, uhodnete myslím sám.

DON JUAN
Snad náš odjezd?

SGANAREL
Je jím, chudák, náramně zkrušen, a tak se mě ptal po důvodech.

DON JUAN
A cos mu na to řekl?

SGANAREL
Že jste mi žádné neuvedl.

DON JUAN
A co si o tom myslíš ty? Co ty o té věci soudíš?

SGANAREL
Já vám nechci křivdit, ale já si myslím, že máte v hlavě zase nějakou novou lásku.

DON JUAN
Myslíš?

SGANAREL
Ano.

DON JUAN
Opravdu se nemýlíš. Musím se ti přiznat, že mi Elvíru vypudila z mysli jiná kráska.

SGANAREL
Ach, můj ty božínku, znám svého dona Juana jako ten svůj malíček. Pokládám vaše srdce za největšího záletníka na světě. Rádo přelétá s místa na místo a nerado zůstává sedět.

DON JUAN
A tobě, pověz, se nezdá, že si počínám správně?

SGANAREL
Já, pane...

DON JUAN
Nu? Mluv!

SGANAREL
Když to, pane, ráčíte, jistě si počínáte správně, proti tomu se nedá nic namítat. Ale kdybyste to neráčil, to by bylo možná něco jiného.

DON JUAN
Nuže, já ti dovoluji, aby ses vyjádřil a řekl mi svoje mínění.

SGANAREL
V tom případě vám, pane, tedy otevřeně povím, že s těmi vašimi způsoby ani drobet nesouhlasím. Takhle se všude milovat, jako to děláte vy, mám já za náramně ohavné.

DON JUAN
Cože? Ty bys chtěl, aby se člověk připoutal k první krásce, která ho zláká, aby se pro ni vzdal společnosti a neměl již oči pro žádnou jinou? To je věru podařené,

DONA ELVÍRA

Dosti! Více nechci již slyšet. Ba, já si vyčítám, že jsem toho vyslechla až příliš mnoho. Je zbabělé trpět, aby nám někdo vykládal o naší hanbě. Dojde-li k tomu, je na srdci, aby se hned při prvním slůvku rozhodlo. Neočekávej, že vybuchnu a budu ti vyčítat a spílat. Ó ne! Moje zloba se nevybíjí marnými slovy, všechna její vášnivost se uchovává pro pomstu! Říkám ti to znova, nebe tě za tu urážku, kterou mi vmetáš v tvář, ty věrolomníku, jistě potrestá. A nechová-li v sobě nic, čeho by ses snad mohl bát, pak se boj aspoň hněvu zneuctěné ženy! *(Odejde)*

VÝSTUP 4

Předchozí bez dony Elvíry

SGANAREL *(stranou)*

Kdyby tak on mohl mít výčitky svědomí!

DON JUAN *(po krátkém přemýšlení)*

Nu, je čas pomýšlet na provedení našeho milostného podniku.

SGANAREL *(k sobě)*

Ne, jak ohavnému pánovi musím já sloužit!

DRUHÉ DĚJSTVÍ

Krajina na mořském pobřeží blízko města

VÝSTUP 1

Karlička, Petřík

KARLIČKA

Panenko Maria! To ses tam ale, Petříku, nahodil akorát!

PETŘÍK

Stačilo jistě malinko a oba dva se utrounili.

KARLIČKA

To on je teda vyklopil do moře ranní vítr?

PETŘÍK

Inu, koukej, Kadličko, já ti to hnedka povím, hnedka ti řeknu, jak se to všecko tento. Ježto jsem je, jak se tak říká, zahlíd první, já je viděl první. Tak my jsme teda byli na břehu, jako já a tlustej Lukeš, a z dlouhej chvíle jsme si pro lekraci házeli po kotrbách hroudama. Však ty víš, on si tlustej Lukeš potrpí na lekraci, a já sám jsem taky od ní. Tak my teda, dyž už je o ní řeč, děláme lekraci, a já ti vtom najednou v dálce zahlídnu něco se mrskat ve vodě a jakoby k nám plavat. Koukám na to, div si oči nevykoukám, a pak najednou vidím, že nic nevidím. „Hej, Lukeši," poudám, „mně se všecko zdá, že tamhlenc plavou jako lidi." — „To jsi," on mi na to „to jsi byl na kočičím funuse a máš ještě kalný oči." — „Krucifix," poudám já, „nemám žádný oči kalný, to jsou lidi." — „Ani nápad," on na to, „máš vlčí mhu." — „Chceš se vsadit," poudám já, „že nemám žádnou vlčí mhu? ... Poudám, že jsou to dva mužský," poudám, „a plovou rovnou k nám." — „A kakraholte," on mi na to, „to se vsadím, že ne." — „Tak dobrá," poudám, „chceš se vsadit o deset grošů,

že jo?" — „Chci," on na to, „a abys veděl, tady jsou," jako on na to. Já ale nejsem žádnej blázen ani žádnej trouba. Ani jsem nemrk a vysázel jsem na zem svý groše, víš, kakra, beze všech cavyků, jako bych polykal žejdlíček vína. Nemám přeci pro strach nikdá uděláno a jdu do každej tento. A já jsem přeci veděl, co dělám. Copak jsem ňákej vůl? A tak jsme se teda jen vsadili, a už jsme viděli ty dva mužský ouplně, jak nám dávaj znamení, abysme šli jako pro ně. Já si ale dřív vzal sázku. „Tak sakra, Lukeši," poudám, „vidíš přeci, že nás volaj, pojď jim na pomoc!" — „I ne," on mi na to, „oni mi, neřádi, projeli sázku." Abych to ale dořek, tak teda, zkrátka, já mu pak tak činil, že jsme nakonec sedli do loďky a tak dlouho se motali sem a tam, až jsme je vylovili. A pak jsme je odvedli k nám, k ohni, a oni se pak svlíkli do naha, aby se jako mohli osušit, a pak přišli ještě dva, víš, z tej jejich bandy, ti se ale zachránili sami, a pak k nám přišla Káča, a na tu jeden z nich dělal zamilovaný oči. Tak tady to, Kadličko, teda máš, jak se to všecko tento událo.

KARLIČKA

A neříkal jsi prve, Petříčku, že jeden z nich byl o moc hezčí než ostatní?

PETŘÍK

Jo, to je jejich velitel. Je to asi ňákej vznešenej člověk, ňákej moc velkej pán. Má šaty od hlavy až k patě samý zlato, a ti, co mu sloužej, jsou taky samí páni. Ať je ale jak chce velkej pán, nebejt na břehu já, dozajista se utopil.

KARLIČKA

Tak vida!

PETŘÍK

Nebejt nás, holenku, byl hotovej.

KARLIČKA

A je on u vás porád ještě nahatej?

PETŘÍK

I kdepak! Oni ho zasejc oblíkli, a před našima očima.

Já ti jaktěživ takový oblíkání neviděl! To je ňákejch vejmyslů a ňákejch vynálezů, co si ti páni ode dvora navlíkaj! Já bych se v tom namoutě nevyznal, a dyž jsem to tak všecko viděl, byl jsem z toho celej pryč. Oni ti, Kadličko, maj vlasy, že jim vůbec nedržej na kotrbě, a oni si to všecko navlíknou až nakonec, víš, jako ňákej velikánskej konopnej čepec. Maj košile, a ty ti maj takový rukávy, že bysme se do nich vešli ty i já. Místo katí nosej zástěru, a tak širokánskou jako odsud až někam nevímkam. Místo kabátu krátký kazajky, který jim nesahaj ani k pupku, a místo límce velikej šátek, samá krajka, se čtyrma dlouhejma třapcema až k samotnýmu žaloudku. Pak maj taky ještě jiný límečky u samejch rukou a na nohou takový strašný trychtýře, celý kraječkový, a na všeckom dohromady tolik pentliček, víš, tolik pentliček, že je to hotový vřeteno. A stejný to máš i s jejich střevícema, který jsou taky celý prošpikovaný. Jsou vůbec takový, že by si jeden v nich zlámal krk.

KARLIČKA

A to já se, Petříku, namoutě musím na to trošku podívat.

PETŘÍK

No ale nejdřívejc mě ještě poslechneš, Kadličko. Musím ti něco říct.

KARLIČKA

No dobrá! Tak mi teda řekni, cože chceš!

PETŘÍK

Víš, Kadličko, musím ti, jak se to tak říká, odhalit srdce. Mám tě rád, však ty to dobře víš, a chci, abysme byli brzy sví, ale nejsem, kruci, s tebou spokojenej.

KARLIČKA

Tak? A copak se jako stalo?

PETŘÍK

Inu, stalo! Víš, mezi náma, moc mě trápíš.

KARLIČKA

A pročpak?

PETŘÍK
U sta kozlů! Nemáš mě ráda.
KARLIČKA
Jdi! A to je všecko?
PETŘÍK
Všecko, a je toho myslím akorát.
KARLIČKA
Ale, pro Kristánka, dyť ty mi říkáš porád jedno a to samý.
PETŘÍK
Inu, já ti říkám porád jedno a to samý, ježto je to porád jedno a to samý. Dyby to nebylo porád jedno a to samý, tak bych ti porád jedno a to samý neříkal.
KARLIČKA
A copak bys rád? Co jako chceš?
PETŘÍK
U sta kozlů chlupatejch, chci, abys mě měla ráda.
KARLIČKA
A copak tě nemám?
PETŘÍK
Inu, nemáš. A já přeci dělám, co můžu. Ne že bych ti to vyčítal, kupuju ti ale u kdejakýho potulnýho kramáře pentle, div si krk nezlámu, co se ti navybírám kosích hnízd, dyž máš svátek, dávám ti dycky vyhrávat na niněru, a ono to všecko je, jako bych kotrbou o zeď mlátil. Víš, nemít člověka, kterej nás má rád, sami taky rádi, to nejni ani hezký, ani slušný.
KARLIČKA
Ale, pro Kristánka, dyť já tě mám taky ráda.
PETŘÍK
Já vím, moc krásně.
KARLIČKA
A jak chceš, abych tě měla ráda?
PETŘÍK
Inu, tak, jako dyž se máme dovopraudy rádi.
KARLIČKA
A copak já tě nemám dovopraudy ráda?

PETŘÍK
Ne. Dyby jo, to by to bylo vidět. Dyž máme člověka od srdce rádi, to před ním děláme milion všelijakejch vopiček. Podívej se na tlustou Mandu, jak ta je zbláznněná do Bertíka. Porád se kolem něho točí a v jednom kuse s ním laškuje a nikdá mu nedá pokoj. Každou chvilku mu provede ňákou lekraci, nebo mu alespoň vlepí ten pohlavek, a dyž onehdá seděl na stoličce, najednou mu ji podtrhla, a on se natáh, jak byl dlouhej. Jo, holenku, z toho je hnedka vidět, kdo se maj rádi. Ty ale, Kadličko, ty mi nikdá nic nepovíš, dycky jsi jako pařez, a dybych kolem tebe šel třeba stokrát, nikdá by ses nerozkejvala, abys mě kapku dloubla nebo mi zašeptala ňáký to slovíčko. To, krucifix, to nejni hezký, a vůbec, jsi k mužskejm moc chladná.
KARLIČKA
A jaká chceš, abych byla? To už je tak moje nátura a já se nemůžu přeonačit.
PETŘÍK
To nedělá jenom nátura. Dyž máme pro člověka něco tudlenc, dycky mu to můžem dát ňák znát.
KARLIČKA
Koukej, já tě mám ráda, jak umím, a dyž se ti to nelíbí, můžeš si najít ňákou jinou.
PETŘÍK
Vida, tady to máme! U sta kozlů chlupatejch, copak bys mohla říkat tudlencto, mít mě ráda?
KARLIČKA
Nač jsi na mě takovej?
PETŘÍK
A co že ti dělám? Chci na tobě jenom kousíček lásky.
KARLIČKA
Tak teda počkej a nebuď takovej náhlej. Třeba to přijde najednou, ani se nenaděješ.
PETŘÍK
Tak teda ruku na to, Kadličko!

KARLIČKA *(podává mu ruku)*
No dobrá! Tu máš!
PETŘÍK
Slib mi teda, že zkusíš mít mě ráda kapánek víc!
KARLIČKA
Budu dělat, co budu moct, ono to ale musí přijít samo od sebe. *(Spatří dona Juana)* Ty, Petříčku, nejni to ten pán?
PETŘÍK
Jo, je to on.
KARLIČKA
A pro Kristánka, ten je hezkej! Dyby se prve utopil, to by ho byla namoutě věčná škoda.
PETŘÍK
Přijdu ještě. Jdu si jen vypít žejdlíček, abych se z tej námahy kapánek sebral. *(Odejde)*

VÝSTUP 2

Karlička; don Juan, Sganarel

DON JUAN
Neměli jsme štěstí, Sganarele! Ten nenadálý závan větru zvrátil zároveň s naší bárkou i náš plán. Ale abych ti pravdu řekl, ta vesničanka, se kterou jsem se zatím rozloučil, mě za tu nehodu dostatečně odškodňuje. Shledal jsem na ní půvaby, které všechnu tu mrzutost nad nezdarem našeho podniku dokonale zaplašují. To srdíčko mi nesmí uniknout a já jsem už zařídil všechno potřebné, abych se dlouho netrápil marným vzdycháním.
SGANAREL
Já se vám, pane, divím! My jsme tady sotva vyvázli z nebezpečí smrti, a vy místo abyste vzdával nebi díky, že se ráčilo nad námi smilovat, vy se už znova přičiňujete, abyste si je zase rozhněval a přivolal svými

obvyklými nápady a milostnými zloči... *(Don Juan se tváří hrozivě)* Ticho, ty taškáři jeden, nevíš, co žvaníš! Pán ví, co dělá. No dobrá!
DON JUAN *(spatří Karličku)*
Ach, kde se tu bere zase tahleta venkovanka, Sganarele? Viděls kdy sličnější stvoření? Řekni mi, nemyslíš, že tahle se tamté zcela vyrovná?
SGANAREL
Jistě. *(Stranou)* Zase nová kůstka.
DON JUAN
Čemu mám co děkovat, má roztomilá krásko, za takové příjemné setkání? Je možné, že se na těchto pustých místech, mezi těmito stromy a mezi těmito skalami, shledávám se stvořením tak rozkošným, jako jste vy?
KARLIČKA
Jak ráčíte vidět, milostpane!
DON JUAN
A vy jste odtud?
KARLIČKA
Jo, pane, prosím.
DON JUAN
A jmenujete se?
KARLIČKA
Karlička, prosím.
DON JUAN
Krásná to panenka! Ty pronikavé oči!
KARLIČKA
I mlčte, milostpane, nebo se budu stydět.
DON JUAN
Proč byste se styděla poslouchat pravdu? Co jí říkáš, Sganarele? Lze vidět něco líbeznějšího? Pootočte se laskavě! Ach, jak pěkně je rostlá! Zvedněte, prosím, trochu hlavinku! Ne, jaká hezounká tvářička! Otevřte oči pěkně dokořán! Ach, jak jsou krásné! Mohl bych trochu vidět vaše zoubečky, prosím? Hm, opravdu k pomilování, a ty rtíky přímo svádějí! Já jsem aspoň okouzlen, nikdy jsem tak roztomilé stvoření neviděl.

DON LUIS

Ach, drahý synu, jak lehce je možno znova probudit otcovskou lásku a jak rychle se po nejmenším slůvku lítosti veškeré synovy urážky rozplývají v nic! Už si ze všeho toho žalu, který jsi mi způsoboval, na nic ani nevzpomínám. Slova, která jsem od tebe slyšel, všechno zahladila. Přiznám, že se necítím štěstím, prolévám slzy radosti, všechna má přání se naplnila a já od nynějška už nemám na nebi co žádat. Obejmi mě, můj drahý synu, a vytrvej, zapřísahám tě, v tomto chvályhodném předsevzetí! Já sám pak donesu tu potěšující zprávu ihned tvé matce a budu se s ní dělit o radostné uspokojení a vzdávat nebi za to posvátné rozhodnutí, které ti ráčilo vnuknout, tisíceré díky. *(Odejde)*

VÝSTUP 2

Předchozí bez dona Luise

SGANAREL

Ach, pane, vy ani nevíte, jakou mám radost, že jste se obrátil! Už dlouho jsem to čekal a teď se mi všechna moje přání bohudíky splnila.

DON JUAN

Hrom do tebe, ty pitomče!

SGANAREL

Jak to? Pitomče?

DON JUAN

Co? Ty bereš všechno to, co jsem tady říkal, za bernou minci? Ty myslíš, že jsem měl na jazyku co na srdci?

SGANAREL

Cože? ... To není ... Vy ne ... Vaše ... *(Stranou)* Ach, jaký to člověk! Jaký to člověk! Jaký to člověk!

DON JUAN

Nene! Nic jsem se nezměnil a moje přesvědčení je pořád stejné.

SGANAREL

Vy se před zázrakem s tou sochou, která chodí a mluví, ještě nevzdáváte?

DON JUAN

Je v tom jistě něco, čemu nerozumím, ale nechť je to cokoliv, nemůže to ani přesvědčit mého ducha, ani zviklat mou duši. A jestliže jsem řekl, že chci své chování napravit a začít nový život, vyslovil jsem tento úmysl pouze z čisté politiky. Byla to malá užitečná lest, nutná přetvářka, ke které se míním uchýlit, abych si svého otce, kterého potřebuji, hloupě nerozhněval a zajistil se před sterými nepříjemnostmi, které by mi mohli dělat lidé. Neváhám ti to, Sganarele, důvěrně svěřit a jsem rád, že mám v tobě svědka pravé podoby své nejtajnější duše a opravdových pohnutek, které mě k těm věcem mají.

SGANAREL

Cože? Vy vůbec v nic nevěříte a přesto se chcete stavět zbožným?

DON JUAN

A proč ne? Je tu přece tolik jiných, ne lepších mne, kdo to dělají, a aby oklamali svět, užívají stejné masky.

SGANAREL *(stranou)*

Ne, jaký to člověk! Jaký to člověk!

DON JUAN

Dneska to není žádná hanba. Pokrytectví je módní neřest a všechny módní neřesti se pokládají za ctnosti. Úloha zbožného člověka je nyní nejlepší úlohou, kterou lze hrát, a povolání pokrytce má báječné výhody. Přetvářka je považována za umění, a proto je stále vážena, a třeba ji všichni prohlédají, nikdo se neodváží proti ní nic namítat. Všechny ostatní lidské neřesti jsou vydány na milost a nemilost soudu a každý je smí veřejně napadat. Ale pokrytectví je neřest výsadní, která vlastnoručně zacpává všem ústa a v klidu se těší svrchované bezpečnosti. Přetvářením se úzce spolčujeme se všemi přívrženci lži. Kdo uráží jednoho z nich, poštve na sebe

všechny a ti, o kterých se ví, že jednají upřímně a jsou opravdu horliví, ti, prosím, jsou druhými vždycky napáleni. Sedají důvěřivě na vějičku licoměrníkům a berou slepě v ochranu taškáře, kteří se jen po nich opičí. Co myslíš? Znám hodně těch, kdo tímto chytráctvím zastírali prostopášnosti svého mládí, kdo si z pláštíku náboženství dělali štít a pod tímto úctyhodným rouchem mají dovoleno být nejhoršími ničemy na světě. Třeba se o jejich piklích ví a oni jsou až tuze dobře známi, přece proto nepožívají mezi lidmi o nic menší vážnosti. Stačí nějaké to sklonění hlavy, nějaký bolestný vzdech a dvojí zakroucení očima, a oni všechno, co jenom mohli provést, před světem ihned napravují. A já se chci utéci právě do tohoto výhodného bezpečí, a tím se v životě zajistit. Vůbec od svých milých zvyklostí neupustím, ale budu se hledět skrývat a vyrážet nehlučně. A budu-li přece odhalen, budu zticha a vkrátku se dočkám, že se mých zájmů ujme celé tajné bratrstvo a účinně mě proti všem obhájí. To je prostě jediný možný způsob, jak beztrestně dělat, co se mi uráčí. Budu vystupovat jako mravokárce, o každém budu soudit špatně a dobré mínění budu mít jenom o sobě. Když se někdo někdy o mne sebeméně otře, nikdy mu to neodpustím a v skrytu srdce si uchovám nesmiřitelné záští. Budu se tvářit jako mstitel nebeských zájmů a pod touto pohodlnou záminkou budu napadat svoje nepřátele, obviním je z bezbožnosti a dokáži, že poštvu proti nim omezené horlivce, kteří sice nebudou vědět proč, ale budou proti nim veřejně bouřit, zasypou je nadávkami a z vlastní moci je otevřeně zatratí. Tak a nejinak se má využívat lidských slabůstek, tak se přizpůsobuje neřestem svého věku moudrý člověk.

SGANAREL

Ach, můj ty božínku, co vás to slyším? Ono vám k dovršení míry na mou duši nescházelo už nic než pokrytectví, vrchol všech ohavností. Tahle poslední mrzkost

mě tak rozčiluje, že nemohu už mlčet. Můžete si se mnou dělat, co se vám zlíbí, můžete mi nabít, naložit, že se ani nehnu, a když vám bude libo, třeba mě i zabijte, já ale musím ulehčit svému srdci a jako věrný sluha vám říci, co se mi patří. Vězte, pane, že tak dlouho se chodí se džbánkem pro vodu, až se ucho utrhne. A jak to moc dobře říká jeden mudrc, kterého blíž neznám, člověk je na tom světě jako ten pták na větvi, větev drží pohromadě se stromem, a kdo se drží stromu, ten se řídí dobrými radami, dobré rady jsou lepší než krásná slova, krásná slova jsou doma u dvora, u dvora jsou dvořané, dvořané se řídí módou, móda je plod obrazotvornosti, obrazotvornost je schopnost duše, duše je to, co nám dává život, život se končí smrtí, smrt nás nutí přemýšlet o nebi, nebe je nad zemí, země není moře, moře je hříčkou bouří, bouře zmítají koráby, koráby potřebujou dobrého lodivoda, dobrý lodivod má rozvahu, rozvaha není vlastnost mladých lidí, mladí lidé mají poslouchat starých, staří si libují v bohatství, bohatství zakládá boháče, boháči nejsou chudáci, chudáci mají bídu, bída nedbá zákonů, kdo nedbá zákonů, žije jako hovado, a proto budete zatracen a půjdete ke všem čertům!

DON JUAN

Ó, velkolepý vývod!

SGANAREL

Jestli si nedáte říci ani po tomhletom, tím hůře pro vás!

VÝSTUP 3

Předchozí; don Carlos

DON CARLOS

Přicházíte mi právě vhod, done Juane, a já jsem rád, že s vámi mohu mluvit spíše zde než u vás, abych se vás zeptal na vaše rozhodnutí. Jak víte, věc se týká mne,